

Ämnesdidaktiska hörnet – fältstudier

Vad är meningen med att göra fältstudier och vad ingår egentligen i en fältstudie? Den frågan försöker jag ge perspektiv på i denna artikel. Jag gör det genom att sammanfatta delar av Alan Kinders (2013) text om fältstudier i *Debates of Geography Education*, samt genom tips som Skolverkets nyligen släppta material om geografiska undersökningar.

Alan Kinder (2013) ger översikt över vad fältstudier kan bidra med i geografiundervisning. Syftet med fältstudier kan vara många. Kinder berör syften som till exempel att eleverna ska lära sig ett visst innehåll i geografi, utveckla kunskaper när det gäller samla in, analysera och presentera data samt utveckla kritiskt och självständigt tänkande. Kinder beskriver även oli-

ka typer av fältstudier. Fyra av dessa typer tänker jag beskriva i denna artikel: Guidade turer, hypotestestande, undersökande samt upptäckande. Kinder beskriver även några fördelar och nackdelar med de olika typerna av fältstudier.

Guidade turer är exkursioner där eleverna följer med och observerar när läraren berättar och visar upp olika saker i naturen eller samhället. Typiska inslag i denna form av fältstudier är att läraren redogör, eleverna antecknar och det blir något slags test på vad eleverna kommer ihåg och har lärt sig. Denna typ av fältstudier kräver också att läraren kan mycket om platsen och är duktig på att berätta om platsen för eleverna.

Fördelar

- Vid överföring av information om till exempel inslag som elever annars kan missa.
- Vid tidsbrist eller när platsen anses för farlig för andra studier.
- Vid tillfällen när experter tillgängliga.

Nackdelar

- Risk för lågt engagemang från eleverna.
- En del kritik bygger på att överföring av information inte leder till att eleverna förstår innehållet och syftet med fältstudien.

Hypotestestande fältstudier är grundade i geografi som en vetenskap med rötter i den kvantitativa revolutionen på 1960–70-talet, och bygger oftast på insamling av kvantita-

tiv information. Det går också att skilja på hypotestestande när du vet och när du inte vet svaret innan fältstudien genomförs.

Fördelar

- Logiskt och sekventiellt fältarbete kan hjälpa till för att förstå komplicerade situationer.
- Ger erfarenhet av insamling av data och av användning av olika typer av utrustning.

Nackdelar

- Lågt engagemang vid repetitiva inslag.
- Begränsar helhetsuppfattningar.
- Begränsad användning av elevernas tidigare erfarenheter.
- Simplifierar en komplex verklighet.

Undersöka (Eng - "enquiry") handlar om att eleverna gör frågeställningar som de ska undersöka och svara på genom fältstudier. En bra frågeställning ska till exempel

fånga intresse och motivation hos eleverna, ha innehåll som kan kopplas till geografiskt tänkande samt resultera i underhållande och lärorika fältstudier.

Fördelar

- Engagerande genom att deltagarna är delaktiga i att göra frågeställningar och att undersöka.
- Eleverna lär sig jobba självständigt för att förstå komplicerade situationer.

Nackdelar

- Utmaningen ligger ofta i att hitta relevanta och engagerande frågeställningar.
- Frågeställningar kan bli värdeladdade.

Upptäckande fältstudier innebär att läraren ger eleverna möjlighet att upptäcka en plats själva. Eleverna kan på det sätt styra över vilken plats, vad som ska göras där och hur resultatet blir. Huvudfokus ligger på att utveckla elevers självständighet när

det gäller lärande. Lärarens uppgift är att förse eleverna med olika typer av möjligheter som de kan använda i sitt upptäckande av en plats, som ska göra att eleverna ställer frågor som de sedan vill undersöka.

Fördelar

- Engagerande
- Uppmuntrar till ansvarstagande självständigt lärande.
- Anknyter till elevernas tidigare erfarenheter.

Nackdelar

- Risktagande när det gäller att eleverna ska utföra det som ska göras och ta ansvar för sitt lärande.
- Kan innebära att läraren känner förlorad kontroll

Skolverket

I våras publicerade Skolverket hjälpmedel till att genomföra fältstudier i geografi både i år 4–6 och år 7–9. Guidningen finns i form av filmer och diskussionsunderlag och går att hitta här:

<http://www.skolverket.se/skolutveckling/larande/so-amnen/geografi/geografiska-undersokningar>

Tips

Tidigare har jag läst och inspirerats av *Exkursionsboken* (Perhans 1997). Det finns en hel del intressanta och bra tips i den men det ska också sägas att fokus ligger på naturgeografi.

Det anordnas en hel del exkursioner genom Geografilärarnas Riksförening. Håll utkik på vad kretsarna gör på vår sajt: <http://www.geografitorget.se/>

Geografilärarnas förening (Geographical Association) i Storbritannien har tagit fram mycket material om fältstudier både i bokform och åtkomligt på Internet. Dock kan medlemskap behövas för att komma åt det som publicerats på Internet. Se länk: <http://www.geography.org.uk/>

Referenser

- Kinder, Alan 2013. What is the contribution of fieldwork to school geography? I: Lambert, D. & M. Jones. 2013. *Debates in geography education*. Milton Park, Abingdon, Oxon; New York: Routledge.
- Perhans, Karl-Erik (1997). *Exkursionsboken: naturgeografi*. 1. uppl. Stockholm: Almqvist & Wiksell

David Örbring

*Doktorand i utbildningsvetenskap
Institutionen för utbildningsvetenskap
Lunds universitet, Campus Helsingborg
Mejl: davidorbring@gmail.com*